

PISA

У ЦЕНТРИ УВАГИ

5

Як деякі учні долають труднощі, пов'язані з неналежними передумовами їхнього навчання?

- ✓ У країнах ОЕСР 31% учнів, які мають несприятливі передумови для навчання (ці учні походять із сімей з низьким соціально-економічним статусом, навчаються в поганих школах тощо), є «стійкими», тобто серед учнів усіх країн-учасниць PISA з несприятливими передумовами для навчання, вони мають найкращі результати.
- ✓ Головна відмінність між учнями, які мають несприятливі передумови для навчання і є стійкими, і тими з них, хто не є стійкими, полягає в тому, що стійкі учні відвідують більше занять за розкладом у школі.
- ✓ Результати дослідження PISA вказують на те, що чим більше учні впевнені в собі й чим більше мотивовані, тим вищі їхні шанси бути стійкими.

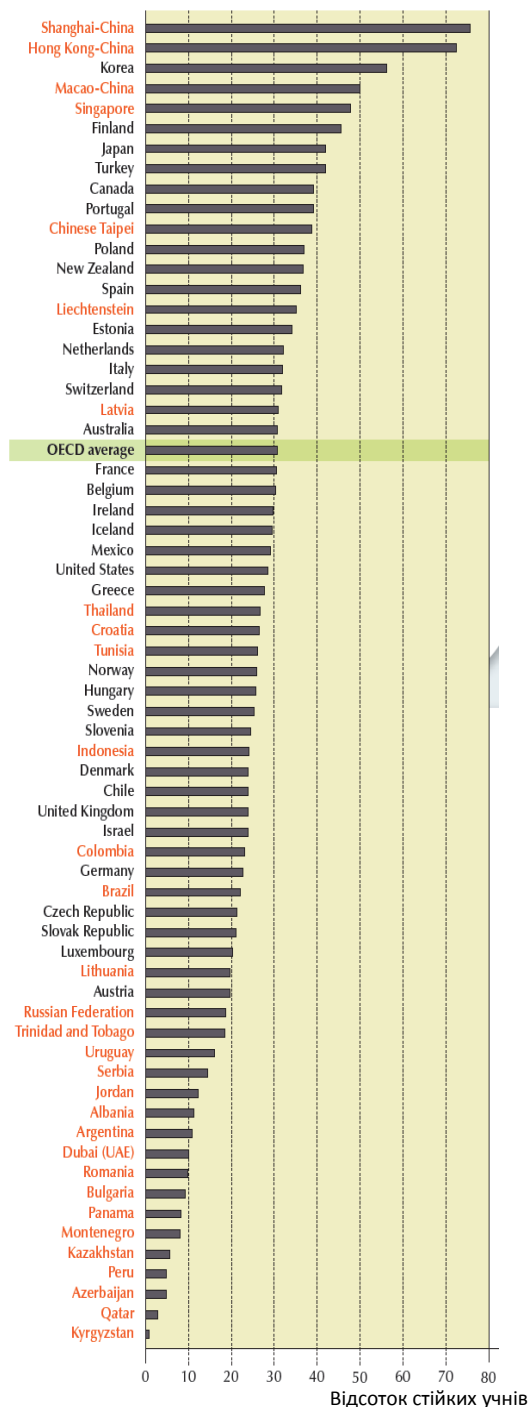
Учні, які мають несприятливі передумови для навчання, не приречені мати низькі результати в навчанні.

Чи приречені учні з несприятливими соціально-економічними передумовами для навчання мати низькі результати в навчанні, слабкі перспективи в роботі, бути бідними, як і їхні батьки? Ні, якщо вони відвідують школи, у яких більше уроків за розкладом, ніж в інших навчальних закладах.

У циклах PISA 2006 і 2009 років стійкі учні показали високий рівень академічних досягнень, незважаючи на несприятливі соціально-економічні передумови для навчання. Вони досягли кращих результатів, ніж від них очікували, перевищивши досягнення своїх однолітків із подібними передумовами для навчання, і потрапили до 25% учнів із найкращими результатами у світі.

У циклі PISA-2009 майже третину учнів із несприятливими передумовами для навчання з країн ОЕСР було визнано стійкими. Так, стійкими було визнано більшість учнів із несприятливими передумовами для навчання в Кореї й у партнерських економіках ОЕСР Гонконгу (Китай), Макао (Китай) і Шанхаї (Китай). Більше 35% таких учнів у Канаді, Фінляндії, Японії, Новій Зеландії, Польщі, Португалії, Іспанії, партнерських країнах ОЕСР Ліхтенштейні й Сінгапурі, а також у партнерській економіці ОЕСР Китайському Тайбеї теж було визнано стійкими.

Відсоток стійких учнів серед учнів з несприятливими передумовами для навчання

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2009, рис. II.3.3.

Складники стійкості учнів: час, який учні проводять на заняттях...

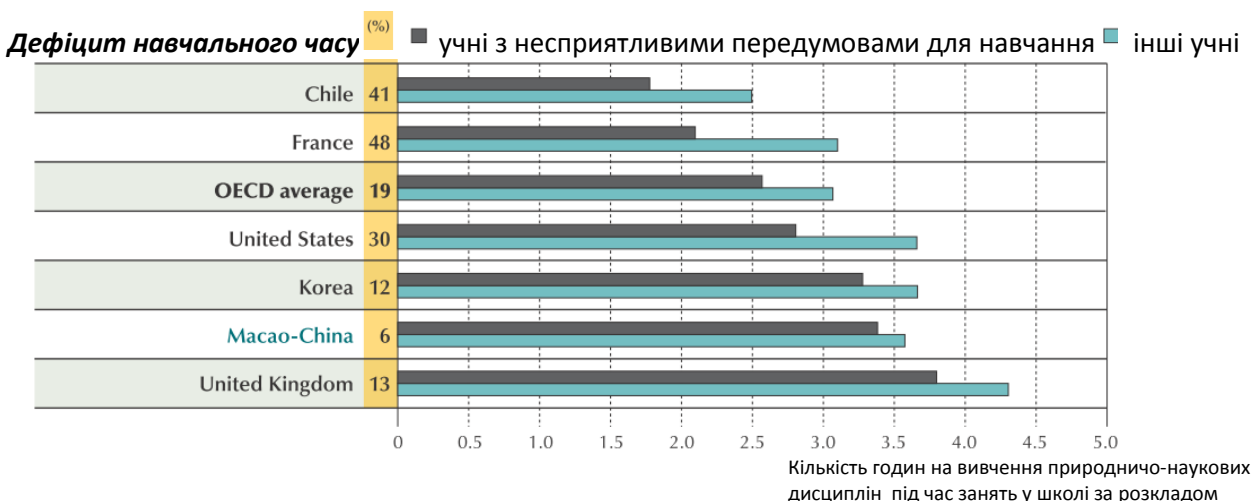
Результати PISA–2006, циклу, провідною галуззю якого були природничо-наукові дисципліни, показали, що велика частка учнів з несприятливими передумовами для навчання не досягають навіть базового рівня PISA в оволодінні знаннями із природничо-наукових дисциплін. Ці учні ризикують закінчити своє навчання, не оволодівши вміннями й компетентностями, необхідними для повноцінної участі в суспільстві й продовження свого навчання впродовж життя.

Що допомагає деяким учням долати труднощі, пов'язані з несприятливими передумовами для навчання, і досягати високих результатів у школі? Один зі складників стійкості учнів – це більша кількість часу, який вони проводять на заняттях за розкладом у школі. Під час аналізу результатів PISA–2006 було виявлено, що багато учнів з несприятливими передумовами для навчання менше часу проводять на заняттях із природничо-наукових дисциплін у школі, ніж їхні більш благополучні однолітки. Якщо учні з достатньо сприятливими передумовами для навчання витрачають більше трьох годин на тиждень, вивчаючи природничо-наукові дисципліни за розкладом у школі, то учні з несприятливими передумовами для навчання витрачають на такі заняття лише близько двох із половиною годин на тиждень. Для учнів з несприятливими передумовами для навчання час, проведений на уроках за розкладом у школі, є одним з найвагоміших чинників, завдяки якому учні можуть мати перевагу перед своїми однолітками й демонструвати кращі навчальні досягнення. Практично в усіх країнах ОЕСР і всіх партнерських країнах ОЕСР й економіках стійкий учень витрачає більше часу на вивчення природничо-наукових дисциплін у школі (у середньому на 1-2 години на тиждень), ніж учень з несприятливими передумовами для навчання, який має низькі результати в навчанні. Наприклад, у Франції, Німеччині й Нідерландах стійкі учні за тиждень проводять на шкільних заняттях із природничо-наукових дисциплін мінімум на 1 годину 45 хвилин більше, ніж учні з несприятливими передумовами для навчання, які мають низькі результати в навчанні.

Країни по-різному підходять до забезпечення учнів з несприятливими передумовами для навчання достатньою кількістю часу для занять у школі. Наприклад, окремі предмети можуть вивчатися обов'язково. У Сполучених Штатах обов'язкове відвідування занять із природничо-наукових дисциплін мало наслідком відносно невелике покращення результатів навчання учнів — приблизно на 15 балів за шкалою PISA із цих предметів. Але, якщо аналізувати лише дані учнів, які походять із сімей з несприятливими передумовами для навчання, збільшення кількості балів за шкалою PISA було навіть вище, ніж 15 балів, і становило понад 40 балів. До прикладу: інакше такого зростання показників можна досягти, якщо додати до навчання в школі ще один повний рік.

В Австралії шанси учнів з несприятливими передумовами для навчання, які обов'язково вивчають природничо-наукові дисципліни, стати стійкими збільшуються в чотири рази порівняно із шансами тих учнів, які також мають несприятливі передумови для навчання, але не зобов'язані відвідувати заняття із природничо-наукових дисциплін (дані обраховані після урахування передумов навчання).

Різниця в кількості годин, витрачених на заняття із природничо-наукових дисциплін, між учнями з несприятливими передумовами для навчання й іншими учнями (співвідношення)

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2006

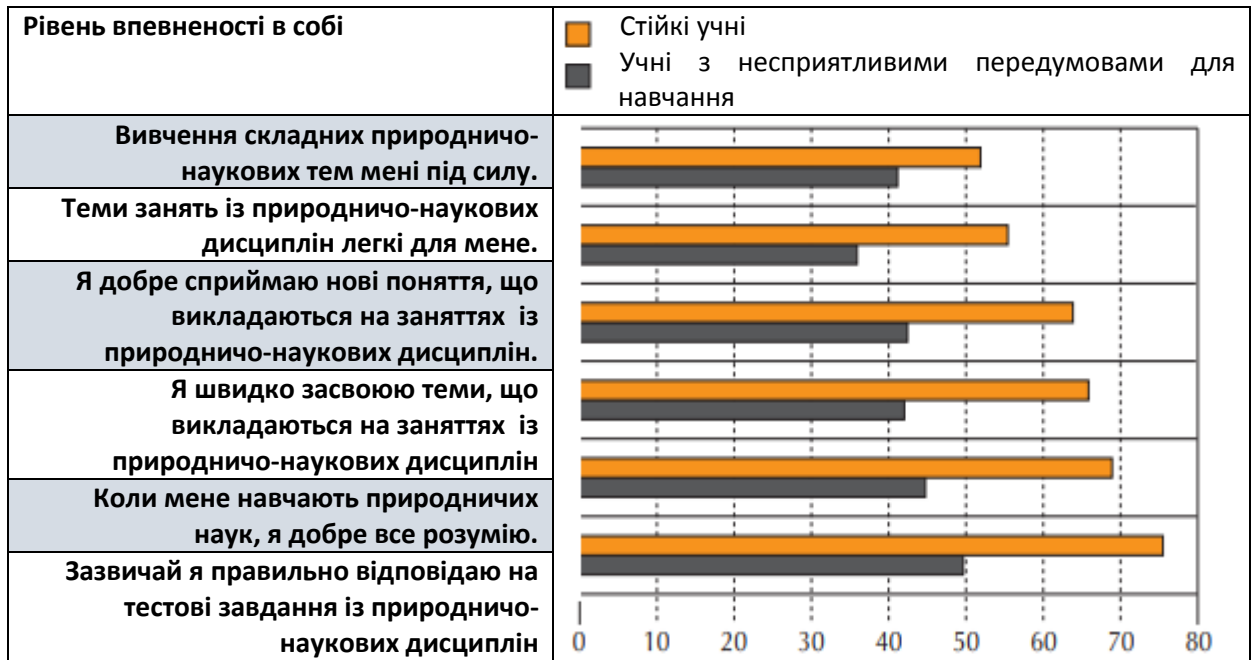
... мотивація й упевненість у собі.

Можна припустити, що є також інший чинник, пов'язаний зі стійкістю учнів а саме їхня впевненість у власних здібностях у навчанні. Результати дослідження показують, що чим більше впевнені в собі учні, тим більші їхні шанси бути стійкими. За результатами PISA-2006 було виявлено, що понад 50% стійких учнів у країнах ОЕСР вважають, що вивчення складних природничо-наукових тем буде їм під силу, тоді як тільки 40% учнів з несприятливими передумовами для навчання і низькими результатами в навчанні впевнені в цьому. Близько 75% стійких учнів вірять, що вони зможуть добре розв'язати завдання тесту із природничо-наукових дисциплін, і тільки близько 50% учнів з несприятливими передумовами для навчання вважають так само. У багатьох країнах мотивація, особливо та, що виникає завдяки особистому внутрішньому, а не зовнішньому зумовленому стимулу, також підвищує стійкість учнів, але не настільки виразно.

ХТО ТАКІ СТІЙКІ УЧНІ?

Стійкі учні мають несприятливі передумови для навчання, наприклад, походять із сімей з низьким соціально-економічним статусом, мають негативний навчальний або соціальний досвід порівняно з іншими учнями своєї країни, проте досягають високих результатів у навчанні за міжнародними стандартами. Щоб порівняння між країнами було значущим, під час аналізу даних ураховується зв'язок між передумовами для навчання і

Усі ці результати допомагають зрозуміти, що навчальний заклад може відігравати значну роль у підвищенні стійкості учнів з несприятливими передумовами для навчання. Школа може почати з надання їм більших можливостей навчатися на заняттях за розкладом. Також цього можна досягти за допомогою спеціальних завдань, учбових практик і методів викладання, які стимулюють навчання та сприяють розвитку в учнів мотивації й упевненості в собі. Особливо корисними, наприклад, виявилось ефективне менторство. Зосередженість таких заходів на учнях із несприятливими передумовами для навчання має особливе значення, оскільки саме ці учні, швидше за все, не зможуть отримати підтримку ніде, окрім школи.

Відсоток учнів, які погоджуються або абсолютно погоджуються із наведеними вище твердженнями

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2006.

Звичайно, збільшення часу на заняття за розкладом у школі саме по собі не покращить загальної картини успішності учнів. І все ж, коли йдеться про визначення політики, спрямованої на покращення результатів навчання учнів з несприятливими передумовами, необхідно враховувати час на уроки за розкладом у школі, що підтверджується результатами досліджень. Багато із таких учнів можуть навчатися в тих закладах, де можливостей вивчати природничо-наукові дисципліни буде менше або їх не буде зовсім. Те ж саме може відбуватися й з іншими навчальними дисциплінами. Учні здатні досягати успіху в навчанні тільки тоді, коли їм надаються можливості для цього. Вони не можуть вигравати, якщо їх не допускати до гри.

Узагальнення: Коли учням з несприятливими передумовами для навчання надаються відповідні можливості, вони часто мають кращі результати, ніж передбачалося. Завдяки наданню їм рівних можливостей у навчанні та/або сприянню розвитку їхньої мотивації й упевненості в собі вони зрештою зможуть використати свій потенціал.

За більш детальною інформацією звертайтеся до Пабло Зойдо (Pablo Zoido,

---

Pablo.Zoido@oecd.org)

Ознайомтеся із PISA 2009 Results: Overcoming Social Background: Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II) and Against the Odds: Disadvantaged Students who Succeed in School.

Відвідайте сайт:
www.oecd.org/pisa/

Читайте також:

Яке значення для освітньої системи має те, що учнів залишають на другий рік або відраховують зі школи?